ELSEVIER

Available online at www.sciencedirect.com

ScienceDirect

journal homepage: <http://www.elsevier.com/locate/kontakt>

Review article

Ekonomické dopady současné migrační krize v Evropě na Českou republiku

The economic consequences of the contemporary European migration crisis on the Czech Republic

Marie Klímová *, Lenka Rosková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Ústav humanitních studií v pomáhajících profesích, České Budějovice, Česká republika

INFORMACE O ČLÁNKU

Received: 2017-08-30

Accepted: 2017-09-26

Published online: 2017-11-21

Keywords:

Migration

Migration crisis

Economic factors

Human rights issue

Czech Republic

Europe

ABSTRACT

It is possible to state that every complicated question about dealing with the contemporary migration crisis has a simple but a wrong answer. From the constructivist perspective, the level of an objective grip of reality by the human mind is debatable, so, in this article, we can at least try to offer a certain (even simplified) view, particularly from the perspective of economics. Most economic analyses of the contemporary state of the Czech Republic appear very positive. In 2016, there was a record over profit margin in the state budget and unemployment in the Czech Republic was the lowest in the EU. Are such economic conditions a relevant factor for the integration of immigrants according to the system of the migration quotas of the EU, or is it possible that we cannot count on the long-term positive economic condition of the Czech Republic, because the economic condition of the state is not as positive as it seems? The low average income in the Czech Republic and large investments abroad do not add up to the positive economic picture painted in the Czech Republic. From an economic perspective, the Czech Republic is able to integrate the number of immigrants according to the EU quotas. If the quotas grow because it is not possible to determine the exact number of refugees, it can be assumed that the economic stability of the Czech Republic will be critical.

SOUHRN

Klíčová slova:

migrační

migrační krize

ekonomické faktory

lidskoprávní problematika

Česká republika

Evropa

Je možné konstatovat, že na každou složitou otázku, kterou hledání řešení současné migrační krize je, existuje sice jednoduchá, ale špatná odpověď. Z konstruktivistického hlediska je však míra objektivit uchopení reality lidskou myslí diskutabilní, a tak se v příspěvku o jistý (byť zjednodušený) pohled – zejména ten ekonomický – na jinak složitou problematiku můžeme alespoň pokusit. Většina ekonomických analýz současného stavu České republiky působí celkem příznivě. V roce 2016 byl zaznamenán přebytek státního rozpočtu a nezaměstnanost si ČR udržela na nejnižší úrovni v rámci EU. Jsou tyto ekonomické podmínky relevantním faktorem pro začleňová-

* **Korespondenční autor:** Ing. Marie Klímová, Ph.D., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, Ústav humanitních studií v pomáhajících profesích, J. Boreckého 1167/27, 370 11 České Budějovice, Česká republika; e-mail: mklimova@zsf.jcu.cz; <http://dx.doi.org/10.1016/j.kontakt.2017.09.011>

ní uprchlíků podle systému migračních kvót EU? Nebo nelze počítat s dlouhodobě udržitelným příznivým hospodářským stavem ČR a pozitivní prvky ekonomických podmínek nejsou tak výrazné, jak by se na první pohled zdálo? Nízká úroveň mezd v České republice a vysoké množství finančních prostředků, které odcházejí do zahraničí, nevytvářejí již tak pozitivní obraz hospodářské situace v České republice. Česko je po ekonomické stránce přesto schopno zvládnout přijmout počty migrantů, které jsou zatím nastaveny migračními kvótami EU. Pokud se však migrační kvóty budou zvyšovat, protože skutečné počty uprchlíků nelze zjistit, lze do budoucna předpokládat kritické zatížení ekonomické stability České republiky.

© 2017 Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta.
Published by Elsevier Sp. z o. o. All rights reserved.

Úvod

Rok 2015 se stal pro Evropu v mnohém přelomovým. Titulky řady deníků dlouhodobě soustřeďovaly svoji pozornost k otázce imigrantů, kteří ve velkých počtech překračovali hranice evropských zemí. Česká republika se sice nestala cílem těchto lidí, ale stala se zemí tranzitní. V květnu roku 2015 byly na území ČR poprvé zjištěny významnější skupinky imigrantů z rozvojových zemí, které chtěly přes Českou republiku tranzitovat dále do Německa a Švédska. Těmto osobám byla v České republice nabídnuta možnost podat žádost o mezinárodní ochranu na našem území, neboť jinak se tyto osoby nacházejí v nelegálním postavení. Nabídka možnosti podat žádost o mezinárodní ochranu však byla ve většině případů imigranty odmítnuta.

V rámci Evropy patří Česká republika mezi země, které jsou charakteristické nízkými počty žadatelů o azyl. V září 2015 však země EU odhlasovaly systém povinného přerozdělování imigrantů mezi jednotlivé státy EU, který by ulehčil migraci přetíženému Řecku a Itálii. Ne všechny státy EU však s tímto návrhem souhlasily. Zejména státy Visegradské skupiny (Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko) vystoupily proti návrhu. K 10. 4. 2017 byla přerozdělena zhruba desetina plánovaného počtu žadatelů o azyl v rámci EU. Česká republika relokovala k 10. 4. 2017 z plánovaných 2 600 osob celkem 12 osob. K dalším relokacím se Česká republika staví odmítavě – je otázkou, zda má pro tento postoj zásadní důvody? Je možné ekonomickou situaci ČR považovat za dlouhodobě stabilizovanou, aby bylo možné se začleňováním většího počtu imigrantů bez problémů počítat? Jsou osoby, které by do ČR byly relovány, pro Českou republiku hospodářsky přínosné? Jaké jsou celkové náklady na začleňování cizinců v České republice?

Cílem příspěvku je zhodnocení ekonomických dopadů současné migrační krize v Evropě na Českou republiku. Stejnými informacemi pro zhodnocení se stala především data, která byla publikována Ministerstvem vnitra ČR [1–5], Eurostatem [6–10], Měsíčníkem Českého statistického úřadu – Statistika a my [11–16], Českou národní bankou [17–21], Správou uprchlických zařízení [22–28] a Vládou České republiky [29, 30]. Pro zhodnocení údajů byla využita sekundární analýza dat.

V souvislosti s migrační krizí v Evropě si většina evropských zemí v září 2015 odhlasovala systém povinného

přerozdělování imigrantů mezi jednotlivé státy EU. Vláda a Ministerstvo vnitra České republiky [1] zaujímají k přerozdělování imigrantů negativní postoj. Jedněmi ze stěžejních faktorů, kterými lze nazírat na přijetí, či odmítnutí systému přerozdělování imigrantů, jsou v kontextu s výchozími ekonomickými podmínkami v ČR faktory migrační situace v ČR a v Evropě. V této souvislosti je potřeba zvážit přínosy, ale také náklady migrace.

Současná migrační situace v České republice a v Evropě

V celoevropském kontextu patří Česká republika zatím mezi země s nízkými počty žadatelů o mezinárodní ochranu. Ve srovnání s většinou členských zemí Evropské unie jsou počty žadatelů o azyl podprůměrné. Jak uvádí Měsíčník Českého statistického úřadu [11], může se však situace samozřejmě změnit. Vývoj počtu všech žadatelů o azyl (nových žádostí a opakovaných žádostí) v ČR je ve srovnání s vybranými evropskými zeměmi (jak je patrné z tabulky 1) nízký. V tabulce 1 je také patrný skokový nárůst počtu žadatelů o azyl v Evropě v roce 2015. V souvislosti s rokem 2015 se hovoří o evropské migrační krizi související s velkým počtem imigrantů směřujících do Evropské unie. V podkladovém materiálu Ministerstva vnitra pro poslance Parlamentu ČR z ledna 2016 se hovoří o neustávajícím přílivu migrantů směřujících do EU, kdy se nejpostíženější státy EU dostávají pod stále větší migrační tlak [1]. Zatímco v roce 2014 podle Eurostatu [6] tvořil počet nových žádostí o azyl 562 680 žadatelů, v roce 2015 to již bylo 1 255 600 žadatelů o azyl. Na první příčce se umísťují Syřané (29 %), na druhém místě obyvatelé Afghánistánu (14 %) a třetí místo obsazují s 10 % Iráčané. Jak je z tabulky 1 zřejmé, nejvíce žádostí o azyl zaznamenalo Německo [7]. Analytik Schroth [31] z Mezinárodní organizace pro migraci uvádí, že Německo bylo v rámci evropských zemí hlavním cílem imigrantů již v minulosti.

V roce 2015 zaznamenala Česká republika 1 235 nových žádostí o mezinárodní ochranu, z nichž nejpočetnější skupinu tvořilo 565 občanů Ukrajiny (46 %), 130 občanů Sýrie (11 %) a 125 občanů Kuby (10 %) [6]. V květnu 2015 byly na území ČR poprvé zjištěny významnější skupinky migrantů z rozvojových zemí, které chtěly přes Českou republiku tranzitovat dále do Německa a Švédska. Prvotní reakcí Ministerstva vnitra bylo nabídnout těmto osobám možnost podat žádost o mezinárodní ochranu na našem

Tabulka 1 – Celkový počet žádostí o azyl v EU a ve vybraných zemích EU [7]

Země EU (žádosti o azyl)	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 zemí)	335 290	431 090	629 960	1 322 825	1 259 955
Česká republika	740	695	1 145	1 515	1 475
Německo	77 485	126 705	202 645	476 510	745 155
Švédsko	43 855	54 270	81 180	162 450	28 790
Řecko	9 575	8 225	9 730	13 205	51 110
Itálie	17 335	26 620	64 625	83 540	122 960
Maďarsko	2 155	18 895	42 775	177 135	29 430
Rakousko	17 415	17 500	28 035	88 160	42 255
Polsko	10 750	15 240	8 020	12 190	12 305
Slovensko	730	440	330	330	145
Francie	61 440	66 265	64 310	76 165	84 270
Velká Británie	28 800	30 585	32 785	40 160	38 785

území, neboť jinak se tyto osoby nacházejí v nelegálním postavení. Nabídka možnosti podat žádost o mezinárodní ochranu však byla imigranty ve většině případů striktně odmítnuta [1].

Němec [32] udává, že za první půlrok roku 2015 zadržela česká policie zhruba 3 000 imigrantů, což představuje 0,02 % všech imigrantů v daném období. Za stejné období evidovalo Ministerstvo vnitra 789 žádostí o mezinárodní ochranu. Z toho lze podle Němce [32] usuzovat, že imigranti většinou nemají o ČR zájem. České azylové řízení je na evropské poměry navíc přísné a šanci mají jen skutečně ohrožení lidé. Zájem imigrantů zůstat na území ČR (v krizovém roce 2015) byl, jak je patrné, nevýrazný.

Analytik Schroth [33] z Mezinárodní organizace pro migraci k tomu dodává, že cizinců sice v ČR od ekonomické krize (v roce 2008) přibývá (na konci roku 2016 jich bylo půl milionu – necelých 5 % populace), ovšem většinu z nich tvoří Ukrajinci, Slováci, Rusové, Němci a Poláci. Jedinou větší komunitu z jiného kulturního prostředí tvoří Vietnamci. Česká společnost je tak národnostně velmi homogenní. Podobný závěr uvádí také studie Ministerstva vnitra [2], kde se hovoří o dlouhodobě neměnném počtu a státní příslušnosti cizinců s povoleným pobytem v ČR. Zhruba 57 % cizinců s povoleným pobytem v ČR tvoří Ukrajinci, Slováci a Vietnamci.

V kontextu evropské migrační krize roku 2015 jsou očekávatelné další budoucí dopady na ČR. Pokud si zpětně připomeneme rok 2016, můžeme hovořit o poklesu počtu příchozích imigrantů do Evropy na 370 000 osob. K výraznému snížení migrujících došlo od uzavření dohody mezi EU a Tureckem od března roku 2016 [33]. V návaznosti na tuto iniciativu, jak uvádí jeden z informačních materiálů Ministerstva vnitra, představila Evropská komise návrh, který se týká dobrovolného přesídlovacího mechanismu (neoficiálně se hovoří až o 400 tisících osobách) syrských uprchlíků z Turecka, který by měl ulehčit Turecku v péči o uprchlíky. ČR se zde zavázala přesídlit 400 uprchlíků (k 10. 4. 2017 přijala ČR celkem 52 osob). Celkově se členské země EU zavázaly přesídlit 22 tisíc uprchlíků [1].

Mezi další dohodu, která byla většinou evropských zemí v září 2015 odhlasována, patří systém povinného

přerozdělování imigrantů mezi jednotlivé státy EU. Celkem má být během dvou let přerozděleno až 160 000 žadatelů o azyl, kteří mají ulehčit migraci přetížené Itálii a Řecku. Ne všechny státy EU však s tímto návrhem souhlasily. Zejména státy Visegradské skupiny (Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko) vystoupily proti návrhu. K 10. 4. 2017 byla přerozdělena zhruba desetina plánovaného počtu žadatelů o azyl v rámci EU. Česká republika z plánovaných 2 600 osob relokovala k 10. 4. 2017 celkem dvanáct osob [34].

Ze stanoviska vlády a Ministerstva vnitra České republiky [1] vyplývá, že k problematice přerozdělování imigrantů zaujímá vláda a Ministerstvo vnitra ČR negativní postoj. V podkladovém materiálu vypracovaném Ministerstvem vnitra ČR se uvádí: „Německo, podporováno významnou částí západoevropských členských států, stále hlasitěji volá po zavedení férového permanentního nedistribučního mechanismu, který by rozdělil migrační zátěž mezi všechny členské státy. ČR se k této myšlence staví dlouhodobě negativně. Dle ČR by se EU měla plně soustředit především na systémové opatření k řešení příčin migrace a k řešení řízení migrace na prvním vstupu migrantů do EU. Pro ČR je prioritou urychlené přijetí těch nástrojů, které přispějí k omezení přílivu migrantů do EU zejména prostřednictvím zesílené a důsledné ochrany exponovaných částí vnější hranice – a to posílením ochrany vnějších hranic i za pomoci společné evropské pohraniční a pobřežní stráže“ [1].

V červnu 2017 pak dochází k prohlášení ministra vnitra České republiky Chovance [3]: „Vzhledem k výrazně zhoršené bezpečnostní situaci v Evropě a nefunkčnosti systému kvót dnes vláda schválila můj návrh, že Česká republika už v rámci unijních kvót nepřijme žádné migranty. Odmítnutí nesystémových kvót je jediné správné řešení.“ Podle statistických zjištění Mezinárodní organizace pro migraci – IOM [35] dorazilo do Evropy v období mezi lednem a červnem 2017 zhruba 73 tisíc imigrantů. Za stejné období to bylo v roce 2016 zhruba 211 tisíc imigrantů. Největší příliv migrujících zaznamenaly však opět Řecko a Itálie. Je možné předpokládat, že dochází k postupnému snížení počtu imigrantů, kteří vstupují do Evropy?

Schroth [31] k tomu uvádí, že odhady vzhledem k tomu, kolik faktorů bude migraci nadále ovlivňovat, jsou jen velmi teoretické. Bude záležet především na situaci v Sýrii, Iráku a Afghánistánu, stejně jako v tranzitním Turecku a Libyi. Objevit se může i nová uprchlická vlna například z Ukrajiny. Zásadní bude politika států EU, fungování registrace a tzv. hospotů, lepší ochrana vnějších hranic, boj proti převaděčským sítím a urychlení jak azylového řízení, tak počtu deportací těch, kteří na azyl nedosáhnou. Dále bude záležet na preventivních opatřeních, tedy humanitární pomoci a rozvojové spolupráci v zemích původu a tranzitu. Schroth [33] dále uvádí, že (podle Úřadu vysokého komisaře pro uprchlíky OSN) polovina uprchlíků na světě pochází pouze z deseti zemí. Pokud by se tedy podařilo zajistit bezpečí lidem v zemích, jako jsou Sýrie, Afghánistán nebo Somálsko, počty by se zásadně snížily.

Za kritické lze však považovat [36], že do roku 2050 vzroste počet obyvatel planety o více než dvě miliardy. Polovina z nich se narodí v subsaharské Africe a třicet procent v jižní a jihovýchodní Asii. A právě v těchto oblastech se podle očekávání projeví nejsilnější důsledky klimatických změn a extrémního počasí. Mimo jiné je potřeba počítat s poklesem zásobování potravinami, které je ohroženo už dnes. Zřejmým důsledkem bude jistě nárůst světové migrace. Cílek [37] v této souvislosti hovoří o závažném úbytku vod ve světových podzemních zásobnících vody. Nedostatkem vody jsou ohroženy stamiliony lidí, které se mohou dát do pohybu.

Ačkoliv Česká republika nepatří mezi cílové země imigrantů, lze předpokládat, že v rámci Evropské unie bude vyvíjen silící tlak na solidární přijímání imigrantů v rámci EU. Zůstává pak otázkou, zda bude dlouhodobě možné, aby Česká republika systém kvót odmítala. Rovněž lze také předpokládat, že je za stávajících podmínek nemožné uvažovat o pevně daném systému kvót EU. Důsledkem může být počet přerozdělených žadatelů o azyl ne v řádech několika stovek či tisíců, jak tomu bylo doposud, ale v řádech početně vyšších.

Současný ekonomický vývoj v ČR

Jak vyplývá z řady ekonomických analýz, lze na současný stav české ekonomiky nazírat jako na relativně uspokojivý. Ve výroční zprávě České národní banky (ČNB) z roku 2016 [18] se uvádí, že v roce 2016 došlo k růstu necelých 2,5 % hrubého domácího produktu (dále jen HDP), kdy EU v průměru dosahovala 1,9 % růstu HDP. K růstu české ekonomiky v roce 2016 přispěla zejména spotřeba domácností a čistý vývoz. Ve srovnání s rokem předchozím však bylo tempo růstu zhruba poloviční. Vývoj HDP v ČR a vybraných zemí EU je zdokumentován v tabulce 2.

Ve srovnání s průměrem HDP za 28 zemí EU a eurozóny dosahuje v posledních letech Česká republika o něco vyššího růstu HDP (tab. 2). K vývoji HDP v ČR uvádí Měsíčník Českého statistického úřadu (ČSÚ) [12], že výrazný ekonomický růst české ekonomiky v roce 2015 byl podpořen vysokým množstvím investic spolufinancovaných z fondů EU. Ekonomiku v roce 2015 dále podporovaly uvolněné měnové podmínky prostřednictvím oslabeného kurzu koruny i mimořádně nízké úrokové sazby a nízké ceny ropy společně s rostoucí zahraniční poptávkou. V roce 2016 se

Tabulka 2 – Vývoj HDP ve vybraných zemích EU [9]

Země EU (vývoj HDP v %)	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 zemí)	-0,5	0,2	1,6	2,2	1,9
Eurozóna (19 zemí)	-0,9	-0,3	1,2	2,0	1,8
Česká republika	-0,8	-0,5	2,7	4,5	2,4
Německo	0,5	0,5	1,6	1,7	1,9
Slovensko	1,7	1,5	2,6	3,8	3,3
Rakousko	0,7	0,1	0,6	1,0	1,5
Polsko	1,6	1,4	3,3	3,8	2,7
Maďarsko	-1,6	2,1	4,0	3,1	2,0
Velká Británie	1,3	1,9	3,1	2,2	1,8
Francie	0,2	0,6	0,9	1,1	1,2
Španělsko	-2,9	-1,7	1,4	3,2	3,2
Řecko	-7,3	-3,2	0,4	-0,2	0,0
Itálie	-2,8	-1,7	0,1	0,8	0,9

ale růst investic ani hospodářský růst na podobné úrovni neudržel. Pro roky 2017 a 2018 však očekává Česká národní banka [17] nepatrné zrychlení růstu HDP. Vychází se přitom z předpokladu, že se na jednu stranu obnoví zvyšování investic, ale na druhé straně bude růst ekonomiky v delším horizontu tlumen méně uvolněnými měnovými podmínkami v souběhu s ukončením kurzového závazku ČNB. Pokud bychom uvažovali o růstu HDP taženém investicemi spolufinancovanými z fondů EU, očekává se, jak uvádí prognóza týdeníku Ekonom, že Česká republika dostane z těchto fondů v roce 2017 podstatně méně [38]. Naproti tomu z postojů ČNB [21] vyplývá, že investice v roce 2017 oživí růst díky čerpání z evropských fondů.

V prvním čtvrtletí 2017 došlo ke zrychlení růstu české ekonomiky v meziročním srovnání o 2,9 %. Růst HDP by měl dle stávajících prognóz ČNB v roce 2017 dosáhnout necelých 3 %, kdy tento růst kromě evropského spolufinancování investic bude tažen robustní dynamikou spotřeby domácností, jež by měla odrážet optimismus spotřebitelů v prostředí pokračujícího růstu zaměstnanosti a mezd [21]. Ve výroční zprávě ČNB [18] se uvádí, že pokles míry nezaměstnanosti v ČR vyústil v dosažení nejnižší hodnoty tohoto ukazatele ze všech zemí EU v roce 2016.

Také v prvních měsících roku 2017 dosahuje nezaměstnanost v České republice nejnižších hodnot z celé Evropské unie. Například v dubnu 2017 činila nezaměstnanost v EU 9,7 %. Naproti tomu Česká republika dosáhla nezaměstnanosti 3,2 % [8]. Podíváme-li se však na výši mezd v ČR, je ve srovnání s ostatními zeměmi EU situace již poněkud méně příznivá. Měsíčník Českého statistického úřadu [13] uvádí, že v ČR se mzdy pohybují na 37 % průměru EU. V ČR je podle Klimeše [39] pouze 31 % vytvořeného ročního HDP vyplaceno zaměstnancům ve formě mezd a platů. Z Visehradské skupiny je to ještě méně jen na Slovensku (30 %). V EU mají nižší podíl mezd a platů na HDP jen v Řecku (25 %) a v Rumunsku, Itálii a Irsku. Vypovídající rovněž může být výše minimální mzdy v ČR. Měsíční minimální mzda v České republice v posledních letech sice roste, ale celkově zůstává devátá nejnižší v Evropě, a to i v případě

srovnání mezd podle parity kupní síly. Vyšší parity kupní síly minimální mzdy dosahují například i sousední Slovensko a Polsko [13].

Za často diskutovaný problém v hospodářské politice České republiky bývá uváděn vysoký odliv výnosů do zahraničí. Jak uvádí jedna z vládních analýz [29], míra odlivu výnosů z české ekonomiky je dlouhodobě přinejmenším dvakrát vyšší, než by odpovídalo empirickým a teoretickým předpokladům odvozeným ze situace na vnitřním trhu EU. Vyšší míry odlivu vykazují pouze Lucembursko, Irsko a Kypr, které jsou však oproti ČR ve velmi specifické a odlišné situaci. Z ČR došlo k odlivu důchodu do zahraničí v roce 2016 zhruba ve výši jedné dvanáctiny z HDP.

Dalším z probíraných ekonomických témat bývá míra zadlužování ve sféře veřejných financí. Jak uvádí Měsíčník ČSÚ [14], přestože maastrichtské kritérium porušuje 14 z 19 zemí eurozóny, míra zadlužení vládních institucí v ČR stále přetrvává pod 60 %. Míra zadlužení vládních institucí se v ČR také od roku 2015 snižuje. Česká republika se v roce 2016 stala se svým vládním dluhem 37,2 % HDP čtvrtým nejméně zadluženým státem v EU. V roce 2016 tvořil vládní dluh v zemích EU 83,5 % [10]. V roce 2016 se České republice rovněž podařilo – poprvé od roku 1995 – dosáhnout rozpočtového přebytku ve výši 61,8 miliardy korun a ČR se v roce 2016 také podařilo v růstu přebytku rozpočtu umístit v zemích EU na šesté místo [10].

Také ČNB ve zprávě ke stavu připravenosti ČR na vstup do eurozóny hovoří o dodržování kritérií ČR týkajících se stavu veřejných financí v EU [19]. K dosažení rozpočtového přebytku podle Hrstkové [38] však přispěl zejména přísun financí z fondů EU (na konci roku 2016), a to včetně těch, které měly původně přijít v roce 2015, a dále pak nízká vládní investiční aktivita. Česká republika však podle Hrstkové [38] získá během roku 2017 z EU podstatně méně peněz a z toho dále vyplývá, že přestože česká vláda čeká v roce 2017 růst, může mít na konci roku deficit.

Na první pohled můžeme hospodářskou situaci České republiky hodnotit vcelku uspokojivě. HDP (v posledních letech) roste, nezaměstnanost se dostala na nejnižší hodnotu v EU, cenová hladina se udržuje v rámci inflačního cílení ČNB [20], kladných hodnot také dosahuje saldo obchodní bilance [40] a dochází rovněž ke snižování vládního dluhu [10]. Při bližším pohledu zde však nalezneme několik stinných stránek ČR. Platy obyvatel v ČR se pohybují na poměrně nízké úrovni oproti většině zemí EU. Podle jedné z analýz týdeníku Ekonom [39] by zvýšení platů v ČR vedlo k odchodu zahraničních investorů. Vysoká nabídka pracovních míst se pohybuje pouze v dělnických profesích. Do zahraničí odchází velká část financí z ČR. V rámci očekávaného růstu HDP (v roce 2017) se výrazně sází na finanční dotace z fondů EU. Jak uvádí vládní dokument [29], je Česká republika výrazně ekonomicky provázána s EU v podobě, jež je označována za hospodářskou kolonii. Posouzení hospodářské situace zemí EU je tak pro ČR výrazným způsobem zásadní. Jeden z dokumentů ČNB [19] sice hovoří o tom, že se hospodářská situace v eurozóně v posledním období mírně stabilizovala, ale ekonomický vývoj v jednotlivých zemích zůstává nadále různorodý. V řadě zemí brzdí výraznější hospodářské oživení strukturální problémy, nižší konkurenceschopnost, nízké tempo investic či vysoká zadluženost veřejného a soukromého sektoru. V jiném z do-

kumentů ČNB se přímo hovoří o tom, že situaci v eurozóně nelze hodnotit za dostatečně stabilizovanou [18] a celá EU se pak potýká s nízkou vymahatelností fiskálních pravidel.

Hospodářský růst Evropy je nízký [41]. Kontinent doplácí na snahu mít ekonomiku založenou na službách, vědě, výzkumu a informačních technologiích, jak to formulovala Lisabonská strategie, jež podcenila, s výjimkou Německa, hrozbu deindustrializace. Výmluvné je snižující se tempo růstu HDP. To v 50. letech dosahovalo 6 %, kolem roku 2000 už šlo o 2 % a v minulé dekádě, po úderu světové finanční krize, roční průměr jen nepatrně překračoval 1 % [41]. Prognózy MMF, OECD a ECB se shodují, že HDP eurozóny by měl v roce 2017 dosáhnout růstu kolem 1,7 % [17].

Nízký hospodářský růst Evropy však nevytváří žádoucí podmínky pro vyšší nárůst zaměstnanosti v zemích Evropy. Podle údajů Mezinárodní organizace práce (ILO), které přibližuje Švihlíková [42], jsou zejména vyspělé země ohroženy dlouhotrvající a vysokou nezaměstnaností, která se promítá do razantního zmenšování segmentu střední třídy. Rostou zde počty jak dlouhodobě nezaměstnaných, tak i tzv. odrazených pracovníků (*discouraged*), kteří pak už nejsou zahrnuti ve statistice. Zhoršuje se rovněž kvalita pracovních míst. ILO uvádí příklad Německa jako země, která je vedle ČR postižena nejmenší mírou nezaměstnanosti, ale která trpí vysokou mírou nedobrovolně zkrácených pracovních úvazků. O vysoké míře nezaměstnanosti v Evropě pak můžeme hovořit především v souvislosti s jižní Evropou a v souvislosti s nezaměstnaností mladé generace v eurozóně [42].

Evropa se stala i kontinentem zadlužených. Pravec a Němec [41, s. 26] konstatují, že „v posledních 10 letech dochází v Evropě především k nárůstu dluhů. Možná to není tak patrné, když se podíváme jen na závazky států, když však připočítáme dluhy poskytnuté bankami podnikům a jednotlivcům, dostaneme úplně jiná čísla“. Michl [43] dále například poukazuje na to, že celkový průměr zadlužení vybraných zemí EU v roce 2014, kdy započítáváme zadlužení vlád společně se zadlužením firem, domácností a bank, dosáhl v roce 2014 zhruba 260 % zadlužení na HDP. Michl však závěrem dodává (na základě pozorování změn podílu zadlužování v letech 2007 až 2014), že k nárůstu zadlužování dochází prakticky celosvětově. Jako jistou doplňující informaci Michl uvádí srovnání Západu s Čínou, kdy Čínu můžeme považovat za subjekt jistě ekonomické protiváhy Západu, a konstatuje, že Čína rovněž vykazuje vysokou míru celkového zadlužení (217 %) na HDP. Stále je to však Západ, který je podle Michla zadluženější [43]. Na druhé straně v roce 2016 činil rozpočtový deficit v Evropské unii 1,7 % hrubého domácího produktu, což je od roku 2007 nejnižší schodek [15]. Stále lze však hovořit o celkově vysoké zadluženosti veřejného a soukromého sektoru.

V souvislosti se zadlužováním bývá hovořeno o nárůstu významu finančních trhů v ekonomikách jednotlivých zemí. Často se hovoří o takzvané financializaci ekonomiky, která je často považována za hlavní příčinu krizových jevů v ekonomii. Jak naznačuje Švihlíková [42], existuje mnoho definic financializace. Můžeme jí chápat jako situaci, v níž financnictví dominuje nad tradičními odvětvími; jako způsob akumulace kapitálu, kdy se zisk generuje především přes finanční kanály než přes obchod a výrobu. Financiali-

zace vytváří zisky pro úzkou skupinu, ztráty přenáší na stát a daňové poplatníky, ničí informační signály, deformuje ceny, vytváří neustálé a systematické poruchy (bubliny, finanční krize), špatně alokuje finanční kapitál, vysává zdroje z reálné ekonomiky a ohrožuje demokracii, která pro ni představuje jen další překážku, kterou je potřeba „deregulovat“. Jak dále konstatuje Švihlíková [42, s. 108], je financionalizace „příkladem parazita, který ničí svého hostitele“.

Pikora a Šichtařová [44] poukazují na souvislosti vzniku finanční krize v roce 2008 s využitím finančních derivátů a sekuritizovaných dluhů, které patří mezi nástroje současného financnictví. Autoři dále popisují, že sekuritizovaný dluh představuje například bezcenný dluhopis vydaný řeckým státem, vykoupený Evropskou centrální bankou, přebalený, přejmenovaný a přeprodáný záchrannému evropskému fondu ESM, který proti nim zase vydá jiné dluhopisy, které nakoupí jistý penzijní fond, do kterého musela povinně vstoupit veřejnost některé evropské země. A veřejnost této země nemá nejmenší potuchu, že vlastně investovala do řeckého dluhu. Podle slov Pikory a Šichtařové [44] se v evropském penzijním systému bohužel nepohybuje jen „přeprodáný“ řecký dluh, ale i dluhy, které mají svůj původ v krizi z roku 2008 [44, s. 148, 157].

Můžeme jen tušit, kolik dalších skrytých problémů ovládá finanční systém Evropy a kolik jich je nakonec ukryto v penzijním systému Evropy. Co by pak selhání penzijních fondů znamenalo pro Evropu, kde výrazně narůstá počet lidí v seniorském věku? Ne ojedinělá jsou rovněž varování, která poukazují na opakování finanční krize z roku 2008. Jak uvádějí Roubini a Mihm [45, s. 266], krize může přijít zpět. Může se stát, že vysoké fiskální deficity způsobí, že některé země přestanou splácet své dluhy nebo začnou tisknout peníze, aby následky krize zmírnily, a spustí tak vysokou inflaci. Přičemž vysoký veřejný dluh existoval v eurozóně již před krizí v roce 2008. Země jako Portugalsko, Itálie, Řecko, Španělsko jsou podle Roubiniho [45, s. 266] extrémně zadlužené a klesla jejich konkurenceschopnost. Tyto země pro Evropu představují zdroj finanční náklady. Stelter [46] pak poukazuje na známky blížící se světové finanční krize, která například souvisí se silně nadhodnocenou americkou burzou, extrémním zadlužením řady zemí a politickou situací ve světě. Jak uvádí ČNB [17], vedle řady světových ekonomických rizik je možné zařadit také bubliny v cenách aktiv.

Česká republika ve své vysoké ekonomické provázanosti se zeměmi EU může mít řadu problémů, které je možno očekávat, pokud by došlo k vážnějším hospodářským otřesům v rámci Evropy. Evropa podle expertů OSN patří k nejlepšímu místu pro život, ale možná je toto pozitivum vykoupeno především dluhem, který bude muset být jednou splacen.

Otázka ekonomického přínosu imigrace

Stále častěji se objevují hlasy, které hovoří o stárnoucí populaci Evropy a o potřebě přílivu imigrantů, kteří by v budoucnu pomohli evropskému trhu práce, jenž bude omezován nedostatkem lidí v produktivním věku. Česká republika není, co se týká stárnutí populace, žádnou výjimkou.

Jak uvádí Palát et al. [47], hlavním populačním problémem současné Evropy je stárnutí populace, které je způ-

sobeno prodlužováním střední délky života a snižováním plodnosti žen hluboce pod zachovnou hranici prosté reprodukce. Věková struktura obyvatelstva v ČR a úhrnná plodnost žen v ČR dosahuje přitom podobných ukazatelů, jako je tomu v celé EU [47].

Stárnutí populace bude v celé Evropě pokračovat. Jestliže nyní připadá na 100 osob v produktivním věku v průměru 28 osob v důchodovém věku, za 50 let to bude asi více než 50 osob, tedy zhruba dvojnásobný počet (a v některých zemích možná daleko vyšší). Podle všech variant demografického vývoje se v ČR v polovině 21. století zastoupení 65 a víceletých osob zhruba zdvojnásobí z dnešní jedné šestiny na jednu třetinu. Počet osob ve věku 85 a více let se přibližně zčtyřnásobí. Věková kategorie seniorů také bude jedinou částí populace, která početně poroste. Významně totiž ubude osob ve věku 15–64 let i dětí do 15 let [48].

Jak dále uvádějí Pravec a Němec [41], Evropský kontinent vymírá. Populační programy selhávají. Výjimkou jsou snad jen Francie a Švédsko díky tomu, že mají početné mimoevropské menšiny. Palát et al. [47] dodávají, že v současné době je migrační přírůstek většiny evropských zemí několikanásobně vyšší než přírůstek přirozený. Podle Pravce [49] bude v ČR bez migrace a při současné úrovni porodnosti žít na konci 21. století pouze 6,6 milionu obyvatel. Pro udržení zdejší populace v současné výši by byl zapotřebí každoroční přírůstek 20 až 30 tisíc lidí odjinud. Záleží však na porodnosti v ČR, která se sice mírně zvyšuje, ale stále není dostatečná. Bez přílivu imigrantů bude početně zřejmě docházet ke stále zřetelnější početní redukci Evropy a České republiky. Na druhé straně Evropa stárne a pro potřeby trhu práce spolu s udržitelností stávajícího sociálního systému potřebuje snížit věkový průměr populace a zvýšit počty lidí v nejnižší věkové kategorii. Podle Paláta et al. [47] by však počty imigrantů, které by zabránily stárnutí české populace, byly naprosto nereálné. Do roku 2065 by na území ČR muselo přijít 90 milionů cizinců.

Také Mašková [50] uvádí, že propočty na příkladech několika vyspělých zemí i EU jako celku ukazují, že v dlouhodobé perspektivě by muselo jít o značné, téměř nepředstavitelné počty imigrantů, kteří by museli přijít v případě, že bychom chtěli zachovat současné poměry mezi aktivními a závislými osobami. Stárnutí evropské populace tedy nelze zabránit a jediným zdrojem ekonomického růstu, jak dále uvádí Mašková [50, s. 224], zůstane růst produktivity práce a s tím související požadavky na úroveň vzdělání nově vstupujících na trh práce, jakož i celoživotní vzdělávání pracujících.

Jedna z německých studií [51] konstatuje, že stovky tisíc příchozích imigrantů představují v dlouhodobém horizontu pro německý trh práce velkou příležitost. Tato studie dále uvádí, že se počáteční náklady na imigranty do pěti až do deseti let Německu vrátí. V horizontu deseti, dvaceti nebo třiceti let se příjem uprchlíků Německu dokonce vyplatí. Na druhé straně studie připouští, že není v tuto chvíli zcela zřejmé, kolik imigrantů dorazí, jak rychle se dokážou začlenit do společnosti a kdy získají potřebnou kvalifikaci [51].

Němec [52] v této souvislosti konstatuje, že zatím nikdo přesně neví, jací lidé a s jakým vzděláním do Evropy přicházejí a zda mají pracovnímu trhu co dát. Němec [52] dále uvádí, že vůbec největší nadějí na pracovní uplatnění lze

podle statistik OSN nebo Světové banky vkládat do Syřanů. Jejich země byla před válkou jednou z nejvyspělejších na Blízkém východě. V roce 2013 tam pokračovalo po studiu na střední škole na vysoké škole přibližně 30 procent občanů, přičemž v Evropě žádané technické obory studovala až třetina z nich. Pro srovnání – v evropských zemích včetně ČR činí podíl vysokoškoláků 60 a více procent z absolventů středních škol. Pokud budeme vycházet z mezinárodního srovnání, samotná kvalita vysokých škol v Sýrii však není příliš vysoká. Pokud se pokusíme zhodnotit úroveň vzdělání uprchlíků z dalších zemí, dojdeme navíc k podstatně horšímu výsledku. Například v rozvráceném Afghánistánu dosahuje míra negramotnosti přes 70 % a vysokoškoláků jsou pouhá 4 %. O mnoho lépe na tom není ani Irák, kde se k vyššímu vzdělání dostane asi jen desetina studujících. Jednoznačně nejhůře si pak vedou africké státy: v Eritreji nebo Nigérii se podíl studentů pokračujících na univerzitě vejde do dvou procent. U zemí jako Súdán nebo Somálsko pak statistiky kvůli nefunkující veřejné správě nejsou ani dostupné. Další bariérou je častá neznalost jazyků, která je zásadní i pro méně kvalifikované práce.

Statistiky ukazují, že začlenění především mimoevropských imigrantů do společnosti a potažmo pracovního procesu se v Evropě příliš nedaří. Ve většině zemí přijímající ve větší míře imigranty je nezaměstnanost lidí narozených mimo EU výrazně vyšší než u „domorodců“. Co se celoevropského průměru týká, je pak poměr nezaměstnaných rodilých Evropanů a migrantů z mimoevropských zemí (v roce 2015) 9,6 % ku 18,9 %. Problematicky je také vznik vyloučených lokalit a ghett, kde se soustřeďují přistěhovalci. V těchto lokalitách je podíl lidí bez práce i více než poloviční [52]. Prezident institutu Ifo (Leibniz-Institut

für Wirtschaftsforschung an der Universität München) pro hospodářský výzkum v Německu Sinn [53] k tomu dodává, že migrace stojí stále více v sociálních nákladech a dalších položkách, než přináší prostřednictvím daní a příspěvků na sociální zabezpečení.

Lze v této souvislosti souhlasit s tím, že evropský trh práce potřebuje nové žadatele o práci z řad imigrantů? Jak však vypadá trh práce v ČR v kontextu s možnostmi začlenění cizinců, kteří do České republiky přicházejí? Cizinci nemají většinou o Českou republiku, jak je i výše uvedeno, zájem. Pokud budeme hledat nejčastější důvod příchodu cizinců do ČR, pak lze hovořit o tzv. migraci za prací, kde jsou z dlouhodobého hlediska nejvíce zastoupeni Ukrajinci a Slováci, dále pak ostatní občané některých východoevropských zemí a Vietnamci [48]. Například u cizinců mimo EU a Švýcarsko je nejčastějším účelem pobytu spojeném s ekonomickou činností účel zaměstnání (k 30. 6. 2016 byl povolen přechodný pobyt 28,2 % cizinců ze zemí mimo EU a Švýcarsko). Za účelem podnikání mělo k 30. 6. 2016 povoleno pobyt 20,3 % cizinců ze zemí mimo EU a Švýcarsko [30]. Zpráva Ministerstva vnitra ČR pak dodává, že necelých 60 % cizinců s povoleným pobytem v ČR tvoří Ukrajinci, Slováci a Vietnamci [2]. Nejčastější státní občanství cizinců v ČR zachycuje tabulka 3. Pokud hovoříme o nárůstu počtu cizinců, kteří přijeli do ČR za prací, pak především v souvislosti s nedostatkem kvalifikovaných i nekvalifikovaných dělnických profesí na trhu práce. V těchto profesích se většinou uplatňují Východoevropané. Západoevropané naopak většinou pracují v profesích vysoce odborných [48]. Také Měsíčník ČSÚ [16] uvádí, že migranti z vyspělých zemí mají vyšší postavení na trhu práce. Nejhůře placeni jsou Ukrajinci a Bulhaři [16].

Tabulka 3 – Pět nejčastějších státních občanství cizinců v ČR [2]

Stav počtu cizinců	Ukrajinci	Slováci	Vietnamci	Rusové	Němci
k 31. 12. 2014	104 156	96 222	56 609	34 416	19 687
K 31. 12. 2015	105 614	101 589	56 900	34 710	20 464

Vzhledem k příznivé situaci na trhu práce v ČR se lze domnívat, že cizinci, kteří přicházejí do ČR za prací, se na trhu práce v České republice dokážou většinou uplatnit. Pokud vezmeme dále v úvahu, že většina cizinců jsou Východoevropané, kteří se uplatňují především v dělnických profesích, a podíl nabídky profesí s nízkou odborností se zvyšuje na úkor profesí s vysokou kvalifikací [39], lze s tímto tvrzením jen souhlasit. ČR je zemí, která je charakteristická zejména využitím levné práce, jež poskytují podniky se zahraničními vlastníky [39]. Jiná situace by však nastala v případě, že z ČR zahraniční investoři odejdou a s nimi i poptávka po levné pracovní síle. Zde by mohl větší počet cizinců na trhu práce v ČR působit vůči domácí populaci poměrně konkurenčně [48]. Další otázkou jsou změny spojené s tzv. čtvrtou průmyslovou revolucí, které budou klást důraz na vysoce kvalifikovanou práci [39] a nabídka prací s nízkou odborností se bude více a více snižovat. Podle Pravce [49] si však nelze lidi žádající o azyl vybírat podle výše vzdělání a kvalifikace. Otázkou tedy zůstává, jací cizinci a v jakém počtu do České republiky v budoucnu dorazí?

Náklady spojené s imigrací

Česká republika vydává peníze na pomoc běžencům ve třech hlavních oblastech. Zaprvé provozuje systém uprchlických zařízení. Zadruhé dotuje více než desítku neziskových organizací, které mají v náplni práce pomoci cizincům v integraci do české společnosti. A konečně zatřetí, Česko finančně pomáhá přímo uprchlíkům i mimo vlastní území v oblastech konfliktu. Vedle toho existují i další, mimořádné, náklady. Jedním z nich jsou třeba výdaje policie na posílení ostrahy českých hranic či na systém důkladných hraničních kontrol. Dále lze hovořit o výdajích spojených s imigrací, které se promítají do rozpočtů jednotlivých ministerstev [32].

V České republice existují celkem čtyři typy zařízení pro ubytování imigrantů. K těmto zařízením patří: přijímací střediska, pobytová střediska, integrační střediska a zařízení pro zajištění cizinců. Dále jsou v krajských městech ČR provozována centra na podporu integrace cizinců. Všechna uvedená zařízení provozuje Správa uprchlických zařízení

spadající pod Ministerstvo vnitra ČR. Správa uprchlických zařízení [22] uvádí, že jako složka státu podřízená Ministerstvu vnitra spolupracuje s vládními a mezinárodními institucemi, samosprávou a nevládními organizacemi. Některé činnosti této organizace jsou spolufinancovány z prostředků evropských fondů. Z výroční zprávy organizace

[28] lze vyčíst, že celkové náklady na provoz ubytovacích zařízení včetně platů zaměstnanců a příspěvkům obcím, v nichž jsou zařízení umístěna, dosáhly v roce 2015 zhruba necelých 367 milionů korun. Vývoj celkových nákladů na provoz zařízení je uveden v tabulce 4.

Tabulka 4 – Vývoj celkových výdajů spojených s provozem uprchlických zařízení [25–28]

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Celkové náklady uprchlických zařízení	278 390	250 651	239 044	231 772	259 559	366 597

Provoz center na podporu cizinců je financován z prostředků Azylového a migračního fondu Evropské unie, kde došlo Správou uprchlických zařízení k čerpání přibližně 114 milionů korun [23]. V přijímacím středisku mají žadatelé o azyl nárok na kapesné ve výši 30 korun na osobu a den. Ti, kteří žijí v tomto středisku, mají také nárok na stravu a hygienické prostředky. Doba pobytu v zařízení je 21 až 180 dní. Cizinec se dále může dostat do pobytového střediska, kde je umístěn měsíc až několik let. Zde vychází měsíční částka na osobu ve výši životního minima 3 410 Kč. V tomto zařízení není strava poskytována. Pokud má žadatel o mezinárodní ochranu vlastní finanční prostředky převyšující částku životního minima, pak musí hradit ubytování a stravu v přijímacím zařízení a v pobytovém středisku ubytování. Správa uprchlických zařízení strhává 112 Kč za stravu a 130 Kč za ubytování. Ke strhávání finančních prostředků za stravu a za ubytování dochází rovněž v zajišťovacích střediscích.

Dalším zařízením jsou integrační azylová střediska, což jsou zařízení, která slouží osobám, jimž byla přiznána mezinárodní ochrana a které vstoupily do Státního integračního programu. Zde se doba pobytu pohybuje maximálně v délce 18 měsíců. Pobyt v tomto zařízení je zpoplatněn. Osoby, kterým byla přiznána mezinárodní ochrana, mají nárok na dávky státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi, jež jsou poskytovány občanům v ČR [4]. Například k 13. 6. 2017 se v přijímacích a pobytových střediscích nacházelo celkem 316 osob, v zařízeních pro zajištění cizinců 91 osob a v integračním azylovém středisku 82 osob. Kapacita všech zařízení se pohybuje v řádu okolo dvou tisíc lůžek [22]. Správa uprchlických zařízení se kromě provozu uprchlických zařízení stala rovněž generálním poskytovatelem státního integračního programu pro osoby s udělenou mezinárodní ochranou [24], kde byla na období let 2017 až 2019 vládou přidělena částka 520,5 milionu korun. V tomto období se počítá s integrací zhruba šesti tisíc lidí.

Další náklad spojený s přijímáním a integrací imigrantů tvoří v Česku dotace neziskovým organizacím [32], které poskytují uprchlíkům nejrůznější formy pomoci. Kolik celkem takových neziskových organizací funguje, lze zjistit obtížně. Například Konsorcium nevládních organizací pracujících s imigranty sdružuje 16 spolků angažovaných ve věci imigrace. Finance do neziskových organizací přicházejí zčásti ze státního rozpočtu, zčásti jde o finance z evropských fondů; vedle toho přispívají také obce či soukromí dárci. Celkem dotace do neziskového sektoru za posledních 10 let dosáhly výše přes 1,3 miliardy.

Ne všechny peníze neziskovým organizacím však plynou na projekty spojené s uprchlíky v Česku. Největší nezisková organizace „Člověk v tísni“ soustřeďuje svoji pozornost zejména na válkou postižené oblasti, problematiku vzdělávání a sociálně vyloučené občany. Čím se zabývají další neziskové organizace, které dostávají státní či evropské dotace? Z informací na jejich webech či z výročních zpráv vyplývá, že jednou z nejčastěji poskytovaných služeb je bezplatná výuka češtiny nebo poradenství. Azylantům tak například pomáhají vysvětlit právní záležitosti týkající se nejen azylového řízení, asistují při hledání práce a bydlení nebo se vzděláváním. Vedle toho pořádají nejrůznější workshopy nebo akce, které mají pomoci uprchlíkům lépe „zapadnout“ do české společnosti. Nakolik jsou tyto programy, a tedy i utracené peníze, efektivní, lze podle Němce [32, s. 19–20] jen těžko spočítat.

V rámci integrace cizinců jsou vládou uvolňovány také prostředky pro integraci cizinců, které směřují do rozpočtů jednotlivých ministerstev. V roce 2017 se uvolněná částka finančních prostředků pohybovala ve výši zhruba 54 milionů korun [30]. Jedním z častých argumentů proti přijímání uprchlíků je tvrzení, že pomáhat je jim potřeba na jejich vlastním území, tedy ve válečných oblastech či v uprchlických táborech mimo Evropu.

Podle informací Ministerstva vnitra [5] patří Česká republika v rámci uprchlické krize k jedné z neaktivnějších zemí, které důsledně pomáhají v místech konfliktů i v okolních státech. Čeští experti pomáhají přímo v Řecku či Itálii. Naši policisté jsou vysíláni do krizových oblastí, jako jsou například Maďarsko, Srbsko, Slovinsko nebo Makedonie. Posílána je do zahraničí materiální a finanční pomoc. V rámci Programu Ministerstva vnitra na asistenci uprchlíkům v zahraničí bylo v roce 2016 vyčleněno celkem 200 milionů korun. V souvislosti s evakuací zdravotně postižených z válečných oblastí, tudíž v rámci dalšího z programů Ministerstva vnitra, pak v roce 2016 bylo uvolněno dalších 60 milionů korun.

Ačkoliv není zcela zřetelné, kolik finančních prostředků je (ve spojení s problematikou integrace cizinců) čerpáno z podpůrných fondů EU a kolik se pohybuje v neziskovém sektoru, pokud bychom uvažovali o vládních výdajích, je možné hovořit přibližně o výdajích v řádu několika stovek milionů až o jedné miliardě korun. Jak uvádí Němec [32], pokud nebudeme uvažovat o rádech přijetí až desítky tisíc uprchlíků ročně, ale například okolo 1 500 lidí ročně, lze uvažovat o vynaložení jedné miliardy korun navíc, což je položka, která by byla pro státní rozpočet zvládnutelná. Pokud by však trend rostoucího počtu uprchlíků pokračo-

val a ČR by byla nucena přijímat až desítky tisíc běženců ročně, byl by to už i z ekonomického hlediska velký problém. Náklady by se pak počítaly ne ve stovkách milionů, ale v miliardách korun [32].

Podobný názor pak zastává také Čopjaková [54], která hovoří o tom, že množství uprchlíků v rámci současných kvót by měla ČR zvládnout. Pokud by však měl přijít řádově vyšší počet uprchlíků, třeba dvacet tisíc osob najednou, byl by to pro ČR problém. Česká republika rozhodně nepatří mezi země, která by vyšší finanční podpory uprchlíkům patřila mezi vyhledávané cílové země imigrantů. Jak uvádí Schroth [31], přesto jsou konečné počty imigrujících jen stěží odhadnutelné. Systém nastavení migračních kvót EU lze pak z dlouhodobého hlediska rovněž považovat za těžko odhadnutelný.

Závěr

Zhodnotit celou šíři aspektů současné migrační krize v Evropě a jejích dopadů na Českou republiku je téměř nemožné. Ani zhodnocení pouhé výše této problematiky nelze považovat za jednoduché. Za náročnou a kolizní však bývá rovněž považována diskuse mezi zeměmi EU týkající se migrace. Zdaleka nelze konstatovat, že by v Evropě panoval jednotný názor, jak se problematiky migrační krize zhostit. Se systémem povinného přerozdělování migrantů mezi jednotlivé státy EU, který byl v EU odhlasován, nakonec všechny země EU nesouhlasí. K těmto zemím se řadí také Česká republika, jež systém unijních kvót prozatím odmítá. Na první pohled by se dalo říci, že ČR má díky stabilnímu růstu HDP a nízké nezaměstnanosti rostoucí předpoklady k integraci běženců do Česka. Česká republika však má (při bližší pozornosti) jako převážná část evropských zemí své slabé stránky, které nemusí být na první pohled zjevné. Při kritickém zatížení těchto nedostatečně rozvinutých ukazatelů však může dojít k citelnému „otřesení“ hospodářských základů ČR. Česká republika je navíc výrazným způsobem integrována do ekonomických struktur EU, a pokud by došlo k výraznějším ekonomickým problémům zemí EU, bude mít tato situace pro Českou republiku značně negativní dopady.

Jak hovoří například jedna z výročních zpráv České národní banky, situaci v eurozóně nelze hodnotit za dostatečně stabilizovanou a celá EU se potýká s nízkou vymahatelností fiskálních pravidel. Na druhé straně přijetí současného počtu uprchlíků by podle kvót EU Česko z čistě ekonomického pohledu zvládlo bez větších potíží. Státní rozpočet by vydal navíc zhruba miliardu korun. Pokud by však trend rostoucího počtu uprchlíků pokračoval a mnohé tomu také nasvědčuje, přičemž ČR by byla nucena přijímat až desítky tisíc běženců ročně, byl by to i z ekonomického hlediska velký problém. Náklady by se pak počítaly ne ve stovkách milionů, ale v miliardách korun. Navíc je nutno počítat s dalšími náklady, jako jsou například náklady v oblasti obrany a bezpečnosti ČR.

Konflikt zájmů

Autorky prohlašují, že si nejsou vědomy žádného konfliktu zájmů týkajícího se uvedeného příspěvku.

LITERATURA

- [1] Ministerstvo vnitra ČR. Podkladový materiál Ministerstva vnitra pro poslance Parlamentu ČR 39. Schůze PČR – bod Informace vlády ČR o migrační krizi k 21. lednu 2016; © 2017 [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/informace-vlady-cr-o-migracni-krizi.aspx>
- [2] Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o migraci a integraci; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>
- [3] Ministerstvo vnitra ČR. Prohlášení ministra vnitra k odmítnutí systému kvót; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/prohlaseni-ministra-vnitra-k-odmitnuti-systemu-kvot.aspx>
- [4] Ministerstvo vnitra ČR. Často kladené dotazy; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/faq-casto-kladene-otazky.aspx>
- [5] Ministerstvo vnitra ČR. Česká republika aktivně pomáhá řešit migrační krizi; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/ceska-republika-aktivne-pomaha-resit-migracni-krizi.aspx>
- [6] Eurostat. Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex. Annual aggregated data; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00191&language=en>
- [7] Eurostat. Asylum in the EU Member States. Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015; 2016. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>
- [8] Eurostat. Euro area unemployment at 9.3%; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8054122/3-31052017-AP-EN.pdf>
- [9] Eurostat. Real GDP growth rate – volume; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tec00115&language=en>
- [10] Eurostat. Euro area and EU28 government deficit at 1.5% and 1.7% of GDP respectively Government debt at 89.2% and 83.5%; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/prostat/web/government-finance-statistics/data>
- [11] Měsíčník Českého statistického úřadu. Uprchlíkům se nevyhneme; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/03/uprchlikum-se-nevyhneme/>
- [12] Měsíčník Českého statistického úřadu. Statistika a my. Investiční aktivita v ČR zpomalila; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2017/02/investicni-aktivita-v-cr-zpomalila/>
- [13] Měsíčník Českého statistického úřadu. Statistika a my. Nízká minimální mzda; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2017/03/nizka-minimalni-mzda/>
- [14] Měsíčník Českého statistického úřadu. Statistika a my. Míru zadlužení porušuje většina zemí eurozóny; 2016. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://www.>

- statistikaamy.cz/2016/08/miru-zadluzeni-porusuje-vetsina-zemi-eurozony/
- [15] Měsíčník Českého statistického úřadu. Statistika a my. Deficity se snižují; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2017/05/deficity-se-snizuji/>
- [16] Měsíčník Českého statistického úřadu. Statistika a my. V zahraničí končí pětina příjmů cizinců v Česku; 2015. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/03/v-zahranici-konci-petina-prijmu-cizincu-v-cesku/>
- [17] Česká národní banka. Globální ekonomický výhled – duben 2017; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/gev/gev_2017/gev_2017_04.pdf
- [18] Česká národní banka. Výroční zpráva 2016; 2016. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2016.pdf
- [19] Česká národní banka. Vyhodnocení plnění konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou-prosinec 2016; 2016. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/pristoupeni_emu.html
- [20] Česká národní banka. Aktuální prognóza ČNB; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza
- [21] Česká národní banka. Komentář ČNB ke zveřejněným údajům o HDP za 1. čtvrtletí roku 2017; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/stanoviska/stanoviska_2017/17_hdp_1q.html
- [22] Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. O nás; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/o-nas/o-nas/>
- [23] Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Integrovaná centra; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.integracnicentra.cz>
- [24] Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Státní integrační program. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/uvod/aktuality/2017/02/statni-integracni-program/>
- [25] Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Výroční zpráva 2012; 2013. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: http://www.suz.cz/media/7048/vyrocní_zprava_suz_2012.pdf
- [26] Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Výroční zpráva 2013; 2014. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: http://www.suz.cz/media/8104/vyrocní_zprava_suz_2013.pdf
- [27] Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Výroční zpráva 2014; 2015. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: http://www.suz.cz/media/72512/vyrocní_zprava_suz_2014.pdf
- [28] Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Výroční zpráva 2015; 2016. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: http://www.suz.cz/media/105924/vyrocní_zprava_suz_2015.pdf
- [29] Vláda České republiky. Analýza odlivu zisků: Důsledky pro Českou republiku a návrhy opatření. Diskusní dokument Úřadu vlády ČR 2016; 2016. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/>
- evropske-zalezitosti/analzy-EU/Analzya-odlivu-zisku.pdf
- [30] Vláda České republiky. Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců ve vzájemném respektu 2017. Usnesení Vlády ČR ze dne 9. ledna 2017 č. 11; © 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>
- [31] Schroth J. Úskalí migračních statistik. Fakt proti nenávisti; 2016. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://faktus.info/analzy/jan-schroth-kolik-prislo-do-evropy-migrantu-v-roce-2015-a-jaky-pocet-muzeme-ocekavat-letos/>
- [32] Němec J. Migrace „starou“ Evropu nespasí. Ekonom 2015;59(41):28–31.
- [33] Schroth J. Do Evropy připlulo v roce 2016 výrazně méně migrantů. Zahynulo jich ale více než loni. Fakt proti nenávisti; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://faktus.info/analzy/do-evropy-priplulo-v-roce-2016-pres-stredozemni-more-kazdy-den-tisic-migrantu/>
- [34] Schroth J. Možnosti řízení migrace. Fakt proti nenávisti; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://faktus.info/analzy/jan-schroth-moznosti-rizeni-migrace/>
- [35] International Organization for Migration. Migration Flows-Europe – IOM (June 2017); 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://migration.iom.int/europe/>
- [36] National Geographic. Příští zelená revoluce; 2014. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.national-geographic.cz/clanky/pristi-zelena-revoluce.html>
- [37] Cílek V. Co se děje se světem? Kniha malých dobrodružství v časech velké proměny země. Praha: Dokořán; 2016.
- [38] Hrstková J. Jak je možné, že rozpočet skončil přebytkem? Ekonom 2017;61(1):3–4.
- [39] Klimeš D. Věčně nízká česká mzda. Ekonom 2017;61(23):15–23.
- [40] Český statistický úřad. Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr
- [41] Pravec J, Němec J. Evropa na konci sil. Ekonom 2015;59(40):24–8.
- [42] Švihlíková I. Přelom od velké recese k velké transformaci. Bratislava: Inaque.sk; 2014.
- [43] Michl A. Jen málokdo snižuje dluhy. Změna podílu dluhu na HDP v letech 2007–2014. Ekonom 2015;59(29):58.
- [44] Pikora V, Šichtařová M. Nahá pravda – aneb co nám neřekli o našich penězích a budoucnosti. Praha: NF Distribuce; 2012.
- [45] Roubini N, Mihm S. Krizová ekonomie. Budoucnost finančnictví v kostce. Praha: Grada Publishing; 2011.
- [46] Stelter D. Zehn Gründe für einen Crash in den nächsten Monaten; 2017. [online] [cit. 2017-06-11]. Dostupné z: <http://www.wiwo.de/finanzen/boerse/stelter-strategisch-zehn-gruend>
- [47] Palát M, Langhamrová J, Nevěděl L. Socioekonomická demografie I. Brno: Astron; 2014.
- [48] Palát M, Langhamrová J, Nevěděl L. Socioekonomická demografie II. Brno: Astron; 2014.
- [49] Pravec J. Musíme se změnit. Ekonom 2017;61(21):27–33.

-
- [50] Mašková M. Demografie (nejen) pro demografy. 3. vyd. Praha: Slon; 2009.
- [51] Connolly K. Refugee influx a major opportunity for Germany, leading economist says; 2015. [online] [cit. 2016-30-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/05/refugee-influx-a-major-opportunity-for-germany-leading-economist-says>
- [52] Němec J. Kolik stojí uprchlíci. Ekonom 2015;59(26): 18–21.
- [53] Sinn HW. Limity německé země zaslíbené. Ekonom 2015;59(41):38–9.
- [54] Čopjaková K. 2000 uprchlíků ročně by Česko zvládlo, 20 000 už ne. Fakt proti násilí; 2017. [online] [cit. 2017-06-21]. Dostupné z: <http://www.faktus.info/2016/10/26/2000-uprchliku-rocne-by-cesko-zvldl>